

Generel obnovy lesních porostů po kalamitě

Etapa I

www.uhul.cz
Informace o lesích

Autorský kolektiv

Štěpán Křístek (ed.), Kamil Turek, Hana Friedrichová, Milan Žárník, Radim Strejček, Petr Lukeš, Leoš Sojka, Pavel Tomeček, Naděžda Němejcová, Markéta Kantorová, Marek MIčoušek

6. Výchozí doporučení v kalamitní oblasti

Jedná se o výchozí návrh pro hospodářských doporučení v oblastech postižených kalamitou včetně oblasti dotčené nespécifickým chřadnutí smrku na severní a střední Moravě a ve Slezsku (závěry funkčního úkolu Monitoring chřadnutí smrkových lesů v regionu severní Moravy a Slezska). Doporučení se týkají nejen obnovy postižených porostů, ale i hospodářských opatření v dosud zdravých porostech. Návrh je východiskem při zpracování generelu a bude aktualizován v další etapě.

Doporučení pro praxi

- Na kalamitních holinách zejména v 3., 4. a 5. LVS, které byly způsobeny houbovými patogeny, se jednoznačně nedoporučuje následné pěstování smrku.
- Také na oglejených a živných stanovištích by se mělo zastoupení smrku výrazně minimalizovat.
- Ve 3. a 4. LVS aktivně omezit pěstování smrku na minimum.
- Smrk ztepilý pěstovat od 5. až do 8. LVS.
- Smrk v 5. a 6. LVS pěstovat v zastoupení maximálně 50 % v jednotlivých porostech.
- Modřín opadavý je vhodnou dřevinou pro náhradu smrku v 3. až 5. LVS (max. zastoupení v porostu do 30 %, výhradně při jednotlivém smíšení).
- Borovice lesní by mohla nahradit smrk v 1. až 4. LVS (max. zastoupení v porostu do 50 %, nejlépe při skupinovém smíšení).
- Dub letní a zimní by měl nahradit smrk v 1. až 4. LVS.
- Jedle bělokorá, javor klen, jilm horský, olše lepkavá a šedá a bříza bradavičnatá by měla doplnit smrk ve 4. až 7. LVS.
- Douglaska tisolistá, jedle obrovská, třešeň ptačí a jasan ztepilý by měl doplnit smrk ve 3. až 5. LVS.
- Buk lesní by měl doplnit smrk v 3. až 7. LVS.
- Při obnově porostu tam, kde je to možné, využívat v maximální míře přirozenou obnovu pro podporu lokálně adaptovaných jedinců smrku.
- Prodloužit obnovní dobu u smrku, aby se nastartovaly samovolné obnovní procesy a porosty se výškově strukturovaly.
- Smrkové porosty obnovovat výhradně maloplošnou pomístnou clonnou sečí (maximálně 0,1 ha), nebo i skupinovým a jednotlivým výběrem s využitím podsadeb ostatních druhů dřevin. V případě druhové přeměny i pomocí maloplošné holé seče formou kotlíků či úzkých pruhů (šířka max. 15 m) pro lepší využití mechanizace.
- Ve smrkových porostech uvolňovat koruny přimíšených cílových druhů dřevin, aby se nastartovala jejich obnova a zmlazení přimíšených dřevin mělo nezbytný časový předstih před smrkem.
- Ponechávat výstavky přimíšených cílových dřevin.
- V čistých smrkových mlazinách ponechávat břízu bradavičnatou, jeřáb ptačí a osiku pro pozitivní meliorační účinky.
- Pro obnovu kalamitních holin možno využít přípravné dřeviny s podsadbami dřevin cílových.

- Smrk pěstovat skupinově či nejlépe v jednotlivém smíšení, zabránit vytváření extrémně nestabilních smrkových monokultur.
- Smrk pěstovat nejlépe ve směsi alespoň s dalšími dvěma listnatými dřevinami a třeba dalším jehličnanem tak, aby při odumření jedné dřeviny nedošlo k rozpadu celého porostu.
- Předcházet vzniku čistě jehličnatých porostů (např. SM, MD, BO) kvůli degradaci půdy způsobené nepříznivým opadem jehličí.
- Jehličnany by měly mít v porostech 3. a 4. LVS zastoupení do 40 % a v 5. až 7. LVS zastoupení maximálně 60 %.
- Smrk pěstovat kladným výběrem v pěstebních zásazích ve všech porostních vrstvách a porostních stádiích.
- Smrk pěstovat nejlépe ve věkově a prostorově diferencovaných porostech.
- Důsledně provádět ochranu nově obnovených porostů proti škodám působeným zvěří.
- Snížit stavy spárkaté zvěře na únosnou mez a zejména v horských oblastech zbudovat přezimovací obůrky.

Doporučení pro oblastní plány rozvoje lesů

- V postižených lesních oblastech vymezit alternativní hospodářské soubory pro smrkové porostní typy ohrožené chřadnutím smrku.
- Upravit cílovou dřevinnou skladbu pro ohrožené hospodářské soubory.
- Ve 3. LVS vyloučit SM z cílové dřevinné skladby, ve 4. LVS navrhnout SM pouze jako doplňkovou dřevinu a výhradně z přirozené obnovy. Omezit zastoupení SM v cílových hospodářských souborech 5. LVS na max. 50 %.
- V rámcových směrnících hospodaření pro smrkové porostní typy postižené chřadnutím smrku navrhnout využití přípravných dřevin při obnově kalamitních holin.

Doporučení pro dotační tituly

- Zaplatit všem vlastníkům lesů (včetně státních podniků LČR a VLS) náklady na výsadbu (nákup sazenic a sázení) nebo přirozenou obnovu (tak jako by se jednalo o výsadbu) všech druhů MZD (kromě MD, DG, JDO a DBC), až do dvojnásobku minimálního počtu stanoveného vyhláškou pro daný HS v obnovované porostní skupině.
- Zaplatit všem vlastníkům lesů (včetně státních podniků LČR a VLS) individuální ochranu (mechanickou i chemickou) všech MZD v obnovované porostní skupině proti okusu terminálního letorostu a ochranu všech jedlí bělokorých, modřínů opadavých, jedlí obrovských a douglasek tisolistých v obnovované porostní skupině proti ohryzu a loupání kůry a ochranu modřínu opadavého proti vytloukání.
- Zaplatit všem vlastníkům lesů (včetně státních podniků LČR a VLS) pořizovací náklady (materiál a práce) na oplocení celé obnovované porostní skupiny, pokud je v ní přítomen alespoň dvojnásobek minimálního počtu MZD stanovený vyhláškou pro daný HS, nebo jen té části porostní skupiny, na které se MZD nacházejí, v případě, že je jich méně než dvojnásobek minimálního počtu MZD stanovený vyhláškou pro daný HS.

- Zaplatit všem vlastníkům lesů nad 5 000 ha (včetně státních podniků LČR a VLS) pořizovací náklady na realizaci oplocení přezimovacích obůrek (délka oplocení max. 4 km, drátěné pletivo 3–4 mm, betonové sloupky výšky do 4 m) a to maximálně v počtu 1 obůrka na 5 000 ha lesa v postiženém území (Moravskoslezský kraj, Zlínský kraj a Olomoucký kraj), ale pouze tam, kde se loví jelení zvěř v počtech větších jak 1 ks/1 000 ha honební plochy.
- Požádat o dotaci z EU v rámci přeshraniční spolupráce spolu s Polskem a Slovenskem pro všechny vlastníky lesů (včetně státních podniků LČR a VLS) na přeměnu vykácených smrkových porostů na druhově pestré porosty se zastoupením MZD alespoň 50 %. Slovenské a polské lesy již získaly miliony EUR na takovouto přeměnu smrkových porostů v postižených oblastech.

8. Závěr

Na základě leteckých a satelitních snímků byl odhadnut aktuální rozsah potřebného území obnovy (zalesnění) na území vymezeném kraji Moravskoslezským, Olomouckým a Zlínským na přibližně 7 300 ha (dle dostupnosti dat DPZ je tento údaj vztažen k 30. 8. 2017). Přesnost tohoto odhadu je omezena možnostmi použitých dat z hlediska času (2014 a 2016 pro LMS, léto 2016 a léto 2017 pro družicová data Sentinel-2), prostorového rozlišení (20 m u dat Sentinel-2) i spektrálního rozlišení a použitých metod.

V září 2018 byl generel aktualizován odhadem holin z družicových snímků družicového systému PlanetScope za období od května 2017 do srpna 2018. Rozsah potřebné obnovy za uvedené období byl odhadnut na přibližně 9 850 ha.

Pro vymezené plochy pro obnovu detekované za systému PlanetScope byl v září 2018 stanoven rámcový odhad spotřeby sadebního materiálu a to podle dvou modelů: 1) podle platných OPRL a LHP/O a 2) podle nového návrhu cílové dřevinné skladby založeném na návrhu novely vyhlášky č. 83/1996 Sb. Rámcový odhad ukazuje potřebu sadebního materiálu v řádech milionů kusů. Z časových důvodů nebylo možné v etapě I generelu terestrickým šetřením ověřovat spolehlivost odhadu plochy holin z DPZ ani další důležité parametry, které ovlivní skutečnou spotřebu sadebního materiálu: podíl přirozené a umělé obnovy, nezdar zalesnění, využití přípravných dřevin atp. Rozdíl mezi oběma modely je poměrně značný, zejména (ale ne pouze) v zastoupení smrku, se kterým je podle planých OPRL ještě počítáno v cílové dřevinné skladbě v rozsahu 53 %. Nový model, který již přesněji zohledňuje vývoj uplynulých 20 let v oblasti změny klimatu a chřadnutí a odumírání smrku na severní Moravě, smrk sice z obnovních cílů nevyklučuje, ale počítá s jeho průměrným zastoupením pouhých 10 % a nahrazuje ho dalšími hospodářskými dřevinami: bukem, jedlí, modřínem, včetně introdukovaných douglasky a jedle obrovské a také melioračními dřevinami: javory, jilmy, lípami. V cílové druhové skladbě se nový model nesoustředí na jednu hlavní dřevinu, ale na každém stanovišti navrhuje kombinaci alespoň 3 základních hospodářských dřevin se zastoupením do 50 % doplněných o další přimíšené a meliorační dřeviny. Cílem není obnova monokultur (třebas jiné dřeviny), ale pěstování smíšených porostů.

Jako jeden z hlavních činitelů, ohrožujících obnovu a následné porosty po kalamitě, byla vyhodnocena spárkatá zvěř. Generel navrhuje k eliminaci vlivu zvěře a zajištění obnovy všech cílových dřevin kombinaci redukce stavu zvěře, pravidelného využití prezimovacích obůrek a pěstebních opatření viz kapitola „Shrnutí a návrh opatření na redukci negativního vlivu zvěře na les“ (str. 42).